

H. DAICOVICIU,
I. FERENCZI,
I. GLODARIU,
E. IAROSLAVSCHI

CERCETĂRI ÎN INCINTA SACRĂ A SARMIZEGETUSEI

Pînă de curînd, o caracteristică a stării cercetărilor privind incinta sacră de la Sarmizegetusa (Dealul Grădiştii) era slaba cunoaştere a nivelurilor anterioare epocii lui Decebal. Cu excepţia unor sondaje efectuate în interiorul sanctuarului-calendar şi cu excepţia sanctuarului vechi de pe terasa a XI-a, nu se întreprinseseră cercetări în această direcţie.

Situaţia a început să se schimbe abia în 1976, cînd degajarea completă a presupusului turn de pază de la capătul nordic al marelui sanctuar de andezit de pe terasa a X-a a arătat că această construcţie nu era un turn, ci o parte a unui complex format din trei încăperi adiacente, reprezentînd o locuinţă. În aceeaşi vară s-au descoperit şi urmele unei construcţii la capătul de sud al sanctuarului amintit.

Întrerupte, din motive obiective, în anul 1977, săpăturile în incinta sacră a Sarmizegetusei au fost reluate în 1978, urmărind două obiective:

1. Dezvelirea în continuare a construcţiei de la capătul sudic al terasei a X-a;
2. Trasarea unei secţiuni magistrale de-a curmezişul terasei a XI-a pentru identificarea nivelurilor mai vechi.

Primul obiectiv a fost realizat numai parţial din cauza enormei mase de pămînt care

se cerea îndepărtată. Rezultatele cercetării pot fi sintetizate în următoarele:

Construcţia, din piatră de talie (blocuri fasonate de calcar), pare să fie rectangulară. Latura ei de est a fost dezvelită pe o lungime de 7 m (faţa externă) şi de 6,10 m (faţa internă); faţa externă a laturii de nord a fost degajată pe o lungime de 2,90 m, iar cea internă pe o lungime de 4,20 m. Lăţimea zidului este de 1,14 m pe latura nordică şi de 1,10 m pe cea estică, adică de circa trei ori mai mică decît lăţimea-standard a zidurilor de incintă şi de bastioane.

În genere, zidul construcţiei s-a păstrat pe o înălţime de 1—2 rînduri de blocuri (un singur bloc din rîndul al treilea a mai rămas pe latura de est). Primul rînd (cel mai de jos), aşezat direct pe stîncă, este format din blocuri obişnuite (de ex.: $52 \times 52 \times 46$ cm; $82 \times 50 \times 39$ cm; $64 \times 50 \times 32$ cm); el cuprinde însă şi cîteva blocuri a căror grosime este de circa două ori mai mică (17—25 cm). Rîndul al doilea este format numai din asemenea blocuri „înjumătăţite“. Unele blocuri din ambele rînduri sînt prevăzute cu „babe“. Emplectonul zidului conţine foarte puţină piatră.

La o distanţă de 78 cm de latura estică a construcţiei, în interiorul acesteia, se află un fel de prag de 3,22 m lungime, format din

lespezi de calcar. În partea sa de sud, peste lespezi au fost așezate trei blocuri de calcar, lărgimea acestei intrări (dacă este vorba într-adevăr de o intrare) reducându-se astfel la 2 m.

Din măsurătorile făcute rezultă că nivelul pe care au fost așezate zidurile construcției se află cu 45 cm mai jos decât nivelul actual (deci cu circa 60 cm sub nivelul antic) din sanctuarul de andezit de pe terasa a X-a. El corespunde, așadar, cu nivelul încăperilor situate la nord de sanctuar. Toate aceste construcții sînt mai vechi decât sanctuarul.

Construcția a suferit un incendiu, desigur accidental, marcat de un strat de arsură surprins în interiorul ei. După aceste incendiu, construcția a fost refăcută, pavimentul ridicându-se cu 8—10 cm; poate că tot acum a fost scurtat pragul de lespezi de calcar.

Faptul că zidul s-a păstrat în mare măsură pe aceeași înălțime, faptul că arsura compactă, puternică, provenită din incendiul provocat de romani, nu ajunge pînă la blocurile construcției și, în sfîrșit, extrema sărăcie a inventarului (fragmente ceramice sporadice lucrate cu mîna sau la roată) pledează pentru ideea că această construcție a fost desființată și parțial demolată în momentul amenajării marelui sanctuar de pe terasa a X-a. Peste partea ei nordică s-a ridicat însă altă construcție, numai din lemn și lipitură, care a sfîrșit printr-un puternic incendiu, desigur în anul 106 e.n. Peste resturile arse ale acestei noi construcții s-au prăbușit, mai întii, porțiuni din zidul de susținere al terasei, cu blocuri și emplecton, iar apoi s-a scurs griul carbonizat dintr-un hambar aflat pe terasa a IX-a.

Pentru realizarea celui de-al doilea obiectiv al campaniei, pe terasa a XI-a s-a trasat o secțiune magistrală (SM) de $54,60 \times 2$ m, orientată aproximativ E—V. Deși pe o asemenea distanță stratigrafia nu este absolut omogenă, se pot distinge ușor principalele faze de amenajare a terasei.

În prima fază, nivelul terasei este marcat de limita superioară a unui strat format din

pămînt brun, lut și sfărîmături de micașist. Pe acest nivel s-a ridicat o locuință cu două încăperi (cea exterioară poligonală, iar cea interioară absidată), avînd pereții de nulele și lipitură de lut. Nivelul acestei locuințe corespunde celui al sanctuarului vechi din partea sudică a terasei a XI-a. Locuința a sfîrșit printr-un incendiu, resturile ei fiind găsite la adîncimea de 2,65—2,80 m.

În a doua fază, terasa a fost nivelată (ceea ce se observă foarte bine datorită stratului de lut fin, albăstrui, care acoperă dărîmăturile locuinței) și întrucîtva ridicată; pe acest nivel nu există însă, cel puțin în această zonă a terasei, nici un fel de construcții.

În a treia fază, terasa este mult înălțată și lărgită cu un strat de lut amestecat cu pămînt brun și cu sfărîmături de micașist (pe alocuri însă lutul este foarte pur). Pe acest nou nivel, care reprezintă ultima fază de amenajare a terasei, s-au construit sanctuarele de andezit și zidurile-platforme despre care va fi vorba mai departe.

Descoperite în SM, la 37—45 cm adîncime, aceste ziduri (Z_1 și Z_2) au fost degajate în întregime prin executarea unor casete. Z_1 , situat spre vest, este orientat N—S, are o lungime de 6,17 m pe fața vestică și 4,17 m pe cea estică și măsoară în lățime 1,51 m. Z_2 , situat spre est, este orientat aproape NE—SV, are o lungime de 5,80 m și o lățime de 1,47 m.

Rolul acestor ziduri-platforme este neclar, deși ele par să fie legate, într-un fel sau altul, de două din sanctuarele de andezit de pe terasa a XI-a. În adevăr, Z_1 cade perpendicular pe micul sanctuar patrulater cu 18 coloane, în dreptul pragului de calcar din colțul sud-vestic al acestuia, iar Z_2 ajunge foarte aproape de stîlpii micului sanctuar circular. Situația celor două ziduri-platforme prezintă similitudini și cu „galeria” joasă, acoperită cu lespezi, care, dinspre „soarele de andezit”, pătrunde într-un sanctuar patrulater foarte distrus, dar și cu cele două platforme aflate, prima, la extremitatea sudică a sanctuarului vechi de pe terasa a

XI-a și, a doua, la extremitatea nordică a sanctuarului care i-a luat locul. Din păcate, nici rolul „galeriei“, nici rolul platformelor amintite nu este exact stabilit.

În sfârșit, s-a urmărit traseul canalului de calcar care, venind dinspre piațeta pavată, trece pe sub marginea „soarelui de andezit“, serpuiește printre coloanele micului sanctuar patrulater de andezit și se îndreaptă spre capătul de nord al terasei. Canalul se adâncește treptat în pământ; dacă în zona „soarelui de andezit“ el era deschis sau, cel mult, acoperit cu lespezi la nivelul solului, pe ultima sa porțiune degajată, în zona micului sanctuar patrulater, el este acoperit cu elemente de jgheab.

S-a putut stabili că „soarele de andezit“ este posterior canalului sau, cel mult, construit odată cu el, în timp ce canalul este

posterior micului sanctuar patrulater, sau, cel mult, construit odată cu acesta (afirmația este valabilă însă exclusiv pentru acea porțiune a canalului, care se află în zona micului sanctuar patrulater). De asemenea, s-a stabilit că Z₁ a fost construit odată cu canalul sau imediat după el. Aceste concluzii sînt importante deoarece arată că în faza finală a incintei sacre de la Sarmizegetusa nu s-au ridicat exclusiv construcții de andezit, ci și anumite construcții de calcar.

Principalul rezultat al cercetărilor din 1978 în incinta sacră a Sarmizegetusei constă în identificarea unui nivel mai vechi decît cel al sanctuarelor de andezit pe terasele a X-a și a XI-a. Investigarea acestui nivel va constitui obiectivul de căpetenie al viitoarei campanii de săpături.